

ramentum non transfert promissionem in materiam justitiæ, et tamen si juramento firmetur illa promissio obligat ex justitia; ergo etiam antea ex justitia obligabat. Major patet, nam juramentum tantum pertinet ad religionem. Minor probatur, quia si talis promissio juramento firmata non pertineret ad justitiam, sufficeret quidem quod pœniteret de peccato si non adimpleret promissum, et non teneretur restituere; sed certe ista non sufficiunt nisi reddatur promissum; ergo. Ultimo: Si quis probat in judicio, quod aliquis animo se obligandi promisit illi aliquam rem, compelletur talis ad implendum promissum; ergo tenebitur ante sententiam ex justitia illud implere; sententia enim, quæ non est pœnalis, neque fundata in falsa præsumptione non confert novum jus, sed illud declarat, quod antea homo haberet. Antecedens patet ex lege tertia ordinamenti, et ex lege prima, titulo viii, ubi dicitur, quod si constet, quod ille, qui promisit, voluit se obligare, damnetur, et compellatur in judicio implere promissum.

X. Ad primum argumentum a principio factum respondetur D. Chrysostomum loqui de mendacio pernicioso: adducit enim in confirmationem sui dicti illud Sapientiæ: *Os quod mentitur occidit animam*. Quem locum D. Thomam infra quæst. cx, art. iv ad primum explicat de mendacio pernicioso, ex mente glossæ in illud Psal. *Pedes omnes qui loquuntur mendacium*. Secundo respondetur, quod loquebatur de mendacio in judicio. Quæ intelligentia colligitur ex alio loco, quem adducit ipse Chrysostomus Proverbiorum xiv: *« Testis fidelis non mentietur, non autem loquitur de fractione simplicis promissionis. Ad secundum respondetur, quod sicut mendacium per-*

niciosum est cavendum sub peccato mortali, ita perfidia perniciosa, sed quod dicimus est, quod ex genere suo non habet, quod sit perniciosa, sicut neque mendacium; unde neque est contra charitatem. Est autem perniciosa in exemplis ibi allatis, de qua non loquimur modo, ut patet ex his, quæ supposuimus. Ad tertium respondetur, quod, qui promittit aliquid alteri, obligat se illi non ex justitia, sed ex fidelitate, vel veracitate, quæ (ut jam diximus) solum obligat sub veniali.

XI. Ad quartum patet ex dictis inter probandam conclusionem; rationabiliter enim repellat aliquis a sua amicitia mendacem, non propter injuriam illatam illi contra justitiam, sed quia mendax est; amicitia enim politica maximum fundamentum habet in veritate amicorum: homo vero mendax execrabilis est. Ad quintum respondetur ex ultimo, quod supponebamus ante conclusionem, quod illa promissio non est simplex, quæ fit coram testibus, etc. Nam licet stando in jure naturali præsentia testium, tabellio, etc. non reponant promissionem in materia justitiæ, et ex consequenti non obligaret sub mortali, tamen quia princeps habet potestatem designandi quasdam solemnitates, quibus adhibitis jam promissio pertineat ad justitiam, quod factum est in regno Castellæ, hac de causa promissio habens prædictas conditiones, quas leges deposcunt, jam pertinebit ad justitiam ex jure civili. Et ita ad argumentum negatur major. Et ad probationem negatur antecedens, quod si promissio habuerit tales conditiones obligabit sub mortali; est itaque implenda ante judicis sententiam. In hoc enim casu sententia judicis tantum est declaratoria juris, quod antea habebat petens. Ad sextum respondetur ex ipso Cajetano, vocat enim materiam

levem omne illud, quod non infert proximo grave nocumentum, non vocat autem illud materiam gravem, quod notabile nocumentum proximo non infert, ut patet ex secundo notabili. Ad septimum respondetur, quod sponsalia de futuro sunt mutuae promissiones, et reciprocae, ac per consequens pertinent ad justitiam formaliter et proprie, quia non sunt simplices promissiones.

XII. Ad octavum respondetur, quod aliter religio, ad quam pertinet votum, est pars potentialis justitiæ; aliter vero fidelitas, ad quam pertinet promissum implere. Religio namque non ideo vocatur pars potentialis justitiæ, quia deficiat a ratione debiti, sicut neque pietas erga parentes dicitur pars potentialis justitiæ, quia illi deficiat ratio debiti; imo multo magis est debitus Deo, honor, et reverentia ab homine propter dominium, quod supra nos habet, et propter beneficia ut dicit hic D. Thomas, quam debeatur Petro ab alio; sed deficit a ratione justitiæ, propterea quod non possumus Deo æquale reddere, sicut neque parentibus per pietatem, secundum commune prologium diis, parentibus, et magistris, etc. Et ideo votum, qua parte pertinet ad justitiam, habet rationem perfectissimam debiti, et obligat ex genere suo ad mortale, sicut et pietas circa parentes. Fidelitas autem ideo est pars potentialis justitiæ, quia deficit a ratione debiti, quia debitum justitiæ est debitum civile, et legale, ut patet ex D. Thoma quæst. lxxx; debitum vero fidelitatis est debitum morale, et ex honestate, et hac ratione non obligat sub mortali. Ad nonum respondetur, quod licet juramentum non transferret promissionem in materiam justitiæ, adhuc tamen promissio juramento firmata non est simplex, et ideo

obligat sub mortali. Ad ultimum sicut ad sextum concedo, quod in Hispania, si potest probari, aliquem promisisse animo se obligandi, manere obligatum sub mortali ad servandum ex justitia promissionem ante condemnationem.

ARTICULUS X.

Utrum sit verum, quod ille, qui vovet religionem in communi, teneatur adire omnes religiones in particulari, quoadusque inveniat aliquam in qua recipiatur?

I. Pro solutione notandum est, primo, votum hoc dupliciter fieri posse. Primo, cum intentione expressa adeundi omnem religionem vel domum etiam ad partes remotissimas, et quoadusque admittatur in aliqua religione: secundo modo potest fieri votum intrandi religionem absolute relinquendo votum suæ naturæ. Secundo notandum est, quod impedimentum, propter quod aliquis non admittitur in una vel aliquibus religionibus, potest esse perpetuum ea parte ipsius, ut si sit nimis debilis, vel inops mentis; vel impedimentum potest esse temporale, ut si nesciat grammaticam, vel non sit necessariæ ætatis. Potest etiam ex parte monasterii, ut si non habeat commoditatem, ut illum de præsentia recipiat. His suppositis sit

II. Prima conclusio: Si ille, qui vovit religionem, habeat intentionem expressam adeundi omnes religiones, quoadusque recipiatur in aliqua, etiam quoad partes remotissimas, tenetur ita facere per se loquendo; neque satisfacit petendo habitum in omnibus religionibus, quas ipse cognovit. Probatur, quoniam intentio taliter voventis fertur

expresse in omnem religionem, etiam ad partes remotissimas; ergo obligatur juxta prædictam intentionem. Diximus per se loquendo, quia aliquando per accidens potest contingere istum non obligari adire partes remotissimas, ut si impedimentum, propter quod non admittitur in religionibus, videatur militare in omnibus aliis: tunc enim votum censetur moraliter impossibile. Similiter si sit mulier, quæ non possit adire partes remotissimas, habet impotentiam moralem.

III. Secunda conclusio: Si votum fuit emissum secundum communem modum vovendi, non tenetur vovens adire omnes religiones posibles metaphysice, neque ad partes remotissimas, sed satisfaciét si petat habitum in religionibus, quas præ manibus habet, et in aliqua, quæ non sit multum distans. Probatur primo. Obligatio voti semper explicanda est secundum prudentem intentionem voventis, sed quæ habetur in conclusione est prudentis intentio; ergo. Secundo: probatur Vovens satisfacit voto, faciens quod sibi est moraliter, et regulariter possibile secundum communem, et regularem diligentiam, nisi forte voluerit se obligare per expressam intentionem ad raram, et extraordinariam diligentiam; sed regularis, et ordinaria est illa, quam explicuimus in conclusione; ergo illa sufficiet. Confirmatur: Lex humana regulariter loquendo non obligat nisi prædicto modo, neque enim qui tenetur audire missam, tenetur apponere extraordinariam diligentiam, ut inveniatur illam: ergo similiter in voto. Quia tamen non potest indivisibiliter explicari, quas religiones, et quæ monasteria teneatur adire sic vovens, et ad quam distantiam, id relinquendum est prudentis arbitrio, qui attendit qualitate, et conditione personæ judicet, quæ di-

ligentia sit sufficiens, ita tamen quod obliget voventem, ut cum aliqua etiam difficultate impleat votum.

IV. Tertia conclusio: Si ille, qui vovit habeat impedimentum perpetuum ad religionem, scilicet si sit senex, vel infirmus, censendus est excusari ab obligatione voti, quoniam moraliter loquendo impossibile est illi illud adimplere. Ubi notanda est regula quam ponit D. Thomas in IV, dist. XXXVIII, quæst. I, art. III, quod id, quod impediret votum antequam fieret, impedit etiam, id est, deobligat ab ejus executione, si inveniatur postea. Quæ regula intelligi debet de eo, quod tolleretur obligationem voti, non autem de eo, quod impediret animum vovendi, verbi gratia, si quis haberet infirmitatem perpetuam, propter quam censetur inhabilis ad religionem, et emittat votum illius, sine dubio non obligatur voto. Unde si postquam vovit, incidat in similem infirmitatem, deobligatur etiam ab executione voti secundum regulam D. Thomæ. Si tamen impedimentum tolleretur solum ante votum rationem vovendi, etiamsi superveniat facto voto, semper manet obligatio illius: ut si quis existimans se esse pauperem, voveat religionem, vel sacerdotium, quod si non existimaret, sed sciret se esse divitem, non emitteret, sicut postea sciat, manet obligatus voto.

V. Quarta conclusio: Si impedimentum est temporale, tenetur ille, qui vovit expectare, et facere quod est sibi possibile, ut tollatur tale impedimentum, si proveniat ex parte sua. Probatur, quia religio moraliter est illi possibilis secundum communem diligentiam; ergo tenetur implere. Confirmatur. Vovens tenetur facere, quod in se est, etiam cum difficultate aliqua ut impleat votum, ergo iste manet obligatus.

VI. Ex quo sequitur primo, quod iste peccabit mortaliter, si in tali casu apponat impedimentum executioni voti, verbi gratia, si ducat uxorem: secundo sequitur, quod tenetur adhibere diligentiam ex parte sua, ut tollat hoc impedimentum, verbi gratia, si est necessaria cognitio grammaticæ, propter cujus ignorantiam non admittitur: tertio sequitur, quod si sic vovens religionem non admittitur, in illis religionibus, ubi viget observantia regularis, licet admittatur in aliqua valde laxa, ita quod in illa non sit observantia, neque quantum ad substantialia vota, neque quantum ad graves cæremonias (si talis inveniri possibile sit) non tenetur intrare talem religionem, sed tunc censetur impletio voti moraliter impossibilis, ex eo quod non est censendus voluisse se obligare huic religioni, ubi fere nullum Deo exhibetur obsequium: ultimo sequitur, quod si iste bona fide est ingressus religionem, et durante anno probationis prudenter judicavit se non esse aptum religioni, excusandus est ab impletione voti, quia jam religio reputatur huic impossibilis, et inconveniens.

VII. Ex dictis solvuntur objectiones duæ quæ fieri solent contra nostram resolutionem, nempe: Iste sic vovens tenetur facere, quantum in se est ut impleat votum; sed si non adeat omnem religionem in particulari, non facit quod in se est; ergo transgreditur votum. Secundo: Qui intendit religionem in communi comprehendit omnem in particulari; ergo tenetur omnem religionem in particulari inquirere. Respondetur ad primam ex dictis, quod intentio voventis, nisi ipse expresse aliud intendat explicanda est prudenter secundum communem modum vovendi. Ad secundam, quod diligentia, quam debet apponere debet esse

regularis, et communis, etiam cum aliqua difficultate, non tamen debet esse extraordinaria. Circa id, quod dicit D. Thomas in solutione ad secundum, quod qui vovit religionem cum determinata intentione ad hanc vel illam domum in particulari, si ibi non recipitur, non tenetur amplius facere, movetur articulus sequens.

ARTICULUS XI.

Utrum ille, qui vovit religionem, et ex aliqua causa non potest in illa recipi, teneatur servare castitatem?

I. In hac quæstione Innocentius capite Porrectum de regularibus dicit, quod sic vovens si non admittatur in aliqua religione, tenetur facere professionem in manibus episcopi, et in hoc sæculo vivere caste. Quæ sententia rejicitur optime infra quæst. CLXXXIX, art. III. Alii jurisperiti, ut refert Sylvester verbo Votum II, quæst. II (quos ipse videtur sequi) affirmant, quod si ille, qui vovit non admittatur absque culpa sua in aliqua religione, ad nihil manet obligatus; si autem ob culpam suam non recipitur, quia ipse voluntarie apposuit impedimentum, tenebitur castitatem servare, quia fraus, et dolus nulli debent patrocinari.

II. Pro resolutione notandum est primo, quod quando quis promittit aliquem statum, ea, quæ intrinsece pertinent ad illum, cadunt etiam sub tali voto secundario et mediate, et qui promisit sacerdotium, promisit etiam secundario recitare horas canonicas mediante tamen illo statu, et etiam qui promisit matrimonium promisit etiam consequenter cohabitare cum uxore, eam sustentare, et alia onera matrimo-